

מגיפת הטיפוס שהצילה קהילה

Category: שמות, שמות

יוג'ין לזובסקי, רופא קתולי מוצא רעיון מבריק: באמצעות הזרקת נגיף מומת של טיפוס הוא מציל יהודים רבים ממוות בתקופת המלחמה.

תופעת חסידי אומות העולם החלה לפני אלפי שנים, ובפרשתנו אנו פוגשים בה לראשונה. יתרו יוצא נגד 'הפתרון הסופי' של פרעה לבעיית היהודים, ונמלט לפני שייגזר דינו למוות. בעודו נתון בסכנת חיים הוא מארח בביתו את משה, שיהפוך לחתנו, שכמוהו נמלט ממצרים מפני גזר-דין מוות. יתרו בוחר לסכן את חייו פעמיים עבור הצלת יהודים, ומהווה השראה לרבים שבאו אחריו.

הרופא הסודי של הגטו

כשהגרמנים כבשו את פולין במלחמת העולם השנייה, הם הכריחו אלפי אזרחים פולניים לעזוב את משפחותיהם כדי לעבוד במפעלים גרמניים לטובת המאמץ המלחמתי, ומפעם לפעם הם קיבלו אישור לחזור הביתה לשבוע שבועיים. אחד מהם חזר לעירו רוזוואדוב בדרום מזרח פולין, ובאחד הימים הוא חש שלא בטוב והלך להיבדק אצל הרופא המקומי, ד"ר יוג'ין לזובסקי.

הרופא לקח ממנו בדיקת דם ושלח למעבדה גרמנית. לאחר כמה ימים הגיעו תוצאות הבדיקה שהראו שהאיש חולה במחלת הטיפוס.

מאחר והגרמנים לא סבלו ממגיפת הטיפוס הזאת במשך עשרים וחמש שנים, הרי שלאזרחי גרמניה לא היו את הנוגדנים למחלה. כעת, כשהטיפוס חוזר לגרמניה הוא עלול להתפשט ולהדביק המונים.

גרמניה הייתה אז בתחילת המלחמה והיא לא יכלה להרשות לעצמה התפרצות של נגיף הטיפוס שעלול לשתק את הצבא, כמו שקרה במלחמת העולם הראשונה. הדרך היחידה לעצור את התפשטות הנגיף הוא סגר. הם מיד הורו לאותו פועל שלא יחזור למפעל אלא יישאר סגור בביתו.

עברו שבועיים, ושני בדיקות דם שהגיעו מאותה העיר חזרו גם הם עם תוצאה חיובית לנגיף הטיפוס. כעת הגרמנים ממש התחילו לדאוג.

גם בימים הבאים הגיעו עוד כמה דגימות דם ובהם חולים מרוזוואדוב, והגרמנים הורו לגדר את כל העיר. הם הכריזו על המקום כאזור מוכה מגיפה, אין יוצא ואין בא. כשהתברר להם שגם בכפרים הסמוכים אנשים חלו במחלה, הם סגרו את כל האזור.

כשדוקטור לזובסקי הגיע לרוזוואדוב העיירה כבר הייתה נתונה תחת כיבוש גרמני והיה בה גטו יהודי. הוא היה נוצרי קתולי ונאסר עליו בפירוש לטפל ביהודים. למרות זאת, הוא היה נחוש לעזור להם ככל יכולתו, על אף הסיכון שבדבר שפירושו עונש מוות.

ביתו היה קרוב מאוד לגטו והיה לו וליהודים סימן מוסכם, כשיהודי נזקק לטיפול רפואי, מישהו בגטו היה תולה שטיח על שער ביתו וכך ידע הד"ר שעליו להתגנב בלילה לתוך הגטו כדי לספק עזרה רפואית.

באותה תקופה ד"ר לזובסקי וחברו עסקו בחקר מחלת הטיפוס והחיסון כנגדה. הם גילו שניתן להזריק לאדם חייידק מומת של זן טיפוס מבלי שייגרם לו נזק ממשי, אך בדיקת הדם שלו תוביל לאבחנה שהוא חולה בטיפוס.

כשהגיע אותו פועל כפיה פולני לרופא הוא סיפר לו שהוא פוחד מאוד לחזור חזרה למחנה, אבל ביחד עם זה הוא ידע שאם לא יתייצב ² הוא ובני משפחתו ישלחו למחנה ריכוז.

הרופא הזריק לפועל את החייידק המומת של הטיפוס ושלח בדיקת דם למעבדה הגרמנית. כשהתשובה החיובית התקבלה הורו לו לא לחזור לעבודה.

הרופא הבין שיש לו פה הזדמנות להציל יהודים ופולנים כאחד. המדיניות של הגרמנים הייתה שאם יהודי אובחן כחולה טיפוס הוא נרצח במקום, אבל אם אדם לא יהודי חולה בטיפוס הוא מוכנס לסגר. ד"ר לזובסקי החל להזריק לעוד פולנים בעיירה ובאזור את החייידק המומת וכך 'התפשטה' המחלה והוטל סגר על כל האזור.

כעבור זמן מה החלו הנאצים לחשוד שמהו לא כשורה. הם הבחינו שאף אחד לא מת מהמגיפה.

הם שלחו קבוצה של רופאים וחיילים למקום כדי לחקור את העניין. הד"ר קידם את פניהם מחוץ לעיר באווירה טובה ועם הרבה אלכוהול והבכיר ביניהם השתכר ושלח את הרופאים הצעירים לבדוק את העניין. מרוב פחד להידבק הם הסתפקו בדגימות דם שלקחו מאלו שנראו חולים ללא כל בדיקה וחקירה נוספת והודיעו שזה אכן 'טיפוס'.

כך זה נמשך עד 1942 עד שמישהו הלשין על הרופא והגסטפו רצו לעצור אותו. חייל גרמני הדליף לד"ר על-כך והוא ברח עם משפחתו.

הערכה היא, שד"ר לזובסקי הציל את חייהם של 8,000 בני אדם. אחרי המלחמה הד"ר היגר לשיקאגו, ורק בשנת 1980 הוא פרסם מאמר שבו תיאר את מעשיו. ד"ר לזובסקי הוכר כחסיד אומות העולם.

מקלט אצל יתרו

מי היה חסיד אומות העולם הראשון?

בפרשת השבוע שמות אנו מתוודעים למושג הזה לראשונה. אנו קוראים בתחילת הפרשה על הצרות שסבלו בני ישראל במצרים, ולאחר מכן התורה עוברת לספר על לידת משה. כשמשה נולד, אימו מיד זיהתה שזה ילד מיוחד עם 'אורה' סביבו: "ותרא אותו כי טוב הוא" (שמות ב, ב). אחרי שלושה חודשים היא הניחה אותו ליד הנילוס. בת פרעה מצאה אותו שם, וכשהיא ראתה אותו לראשונה גם היא זיהתה שמדובר בילד מיוחד, והחליטה לאמץ אותו לבן.

בואו נחשוב מה זה אומר. זה כמו שבתו של היטלר ימ"ש תאמץ ילד יהודי ותגדל אותו בבית של היטלר. בת פרעה הייתה חסידת אומות העולם הראשונה בהיסטוריה של העם היהודי.

אבל בפרשה מסתתר עוד חסיד אומות העולם, מוכר פחות.

כשמשה גדל, הוא יצא לאחיו היהודים וראה איך ששוטר מצרי מכה יהודי. משה הורג את השוטר המצרי. הדבר מתפרסם ופרעה מוציא גזר דין מוות על משה. בעקבות כך, משה בורח למדין שם הוא פגש את בנות יתרו וכך הוא הגיע לביתו של יתרו שפתח בפניו את ביתו ועוד נתן לו את בתו ציפורה לאשה.

מה בעצם קרה פה? יתרו מארח בביתו עבריין נמלט, שהממשלה הכי חזקה באותם ימים מחפשת אחריו כדי להרוג אותו, ולמרות זאת יתרו מכניס אותו הביתה.

יתרה מזו. הגמרא (סוטה יא, א) מספרת שפרעה החדש החליט שעם ישראל מסוכן לעתיד של מצרים, היות שברגע שתהיה מלחמה מול העם המצרי הם יהיו גייס חמישי ויצטרפו לאויב כשילחמו במצרים מבפנים.

הגמרא מספרת שפרעה קרא לאסיפה שלשה יועצים חשובים. "שלשה היו באותה עצה, בלעם, איוב ויתרו", והוא שאל אותם מה לעשות עם העבריים? בלעם יעץ להרוג את בני ישראל, איוב שתק, ואילו יתרו אמר לפרעה "כל הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו" (זכריה ב, יב).

כשאתה חולק על דעתו של דיקטטור כמו קים ג'ונג און, אתה לא נשאר בחיים ולכן יתרו ברח ממצרים למדין. אם כן, יתרו עצמו היה 'מבוקש' במצרים. ולמרות הכול הוא אירח בביתו את ה'מבוקש' השני, את משה רבינו. יתרו הוא חסיד אומות העולם השני כשעזר למשה רבינו.

גויים למען יהודים

אבל מה שמיוחד בסיפור הזה שאותו רופא בפולין גייס את הגויים של הסביבה כדי להציל יהודים. ואם כן, אותם גויים שהוא הזריק להם את הנגיף המומת הם היו אלו שהצילו יהודים.

הסיפור הזה מזכיר לנו את נס 'שבת הגדול'. לקראת יציאת מצרים משה הודיע לפרעה שאם הוא לא משחרר את בני-ישראל ממצרים הקב"ה יהרוג את כל בכורי מצרים. באותו זמן, אחרי תשע מכות, כולם ידעו שאם משה אומר משהו כדאי להאמין לו.

כשבכורי מצרים שמעו על-כך הם פנו לפרעה בבקשה שישלח את עם ישראל מארצו. הם טענו, ובצדק, שהם לא רוצים למות. פרעה לא היה מוכן לשמוע, אז הם התחילו לעשות הפגנות ולהתפרע במצרים. כנגדם שלח פרעה את הצבא כדי להשליט סדר, ומה שקרה זה שמצרים נלחמו במצרים, בשביל עם ישראל. "למכה מצרים בבכוריהם" (תהלים קלו, י).

וכמו שהרבי היה נוהג לומר, שהנס הכי גדול זה כשלא יהודים נלחמים עבור עם ישראל. גם בפולין קרה משהו דומה: הפולנים שהוזרק בהם נגיף הטיפוס היו אלו שגרמו להצלת יהודים. "נס גדול היה שם".